

Łamanie praw człowieka

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 26.06.2020].
- Źródło: *W Arabii Saudyjskiej kobietom wstęp wzbroniony – na konferencję pt. „Kobieta w społeczeństwie”*, 29.06.2013, dostępny w internecie: codziennikfeministyczny.pl [dostęp 21.03.2020].

- Źródło: Ryszard Kapuściński, *Heban*, dostępny w internecie: pomocafryce.org [dostęp 3.03.2020].
- Źródło: Polska Fundacja dla Afryki, *Brak edukacji, brak szansy*, dostępny w internecie: pomocafryce.org [dostęp 18.04.2012].
- Źródło: Amnesty International, *Japonia: 40 lat w celi śmierci*, 27.03.2012, dostępny w internecie: amnesty.org.pl [dostęp 26.06.2020].
- Źródło: Katarzyna Jasikowska, *Edukacja na rzecz globalnego obywatelstwa: historia idei i wybrane współczesne problemy*, „Kultura – Historia – Globalizacja” 2013, nr 14.
- Źródło: *Kairska deklaracja praw człowieka w islamie*, dostępny w internecie: hrlibrary.umn.edu [dostęp 3.03.2020].
- Źródło: *Wybór dokumentów prawa międzynarodowego dotyczących praw człowieka*, [w:] *Księga Jubileuszowa Rzecznika Praw Obywatelskich*, t. II, red. Marek Zubik, Warszawa 2008.

Łamanie praw człowieka

Źródło: Anna Maxelante, domena publiczna.

Idea praw człowieka rozwinęła się po II wojnie światowej. W trakcie tego konfliktu doszło do zbrodni ludobójstwa, życie straciło wiele milionów ludzi. Wojna ta była pierwszym w historii konfliktem zbrojnym, w którym zginęło więcej cywili niż żołnierzy. Przyniosła również zagrożenie wojną jądrową i podzielony na dwa bloki militarno-polityczne świat, przez długie dziesięciolecia pozostający na krawędzi kolejnego konfliktu zbrojnego. Te wszystkie wydarzenia wpłynęły również na sformułowanie i upowszechnienie katalogu praw przysługujących każdej jednostce ludzkiej, czyli praw człowieka.

Twoje cele

- Wskażesz problemy związane z przestrzeganiem praw człowieka.
- Scharakteryzujesz przyczyny naruszania praw człowieka.
- Opiszysz przykłady naruszania praw człowieka.
- Przeanalizujesz przykłady łamania praw człowieka.

Dla zainteresowanych

Idea praw człowieka oraz ich historyczny rodowód

Uniwersalny charakter praw człowieka, ich rodzaje i generacje

System ochrony praw człowieka w ramach Rady Europy

System ochrony praw człowieka funkcjonujący w ramach ONZ

Przeczytaj

Powstanie praw człowieka

Twórcy katalogu praw człowieka założyli, że jest on otwarty i zawsze będzie można dopisać kolejne prawa jednostki w miarę rozwoju społecznego, z którym wiążą się zmiany norm społecznych. Uznali również, że prawa człowieka powinny być uniwersalne, choć społeczeństwa w różnych kulturach mogą mieć problem z przyjęciem całego katalogu. Równocześnie wprowadzono zasadę regionalizmu, która uwzględnia różnice kulturowe w poszczególnych częściach świata.

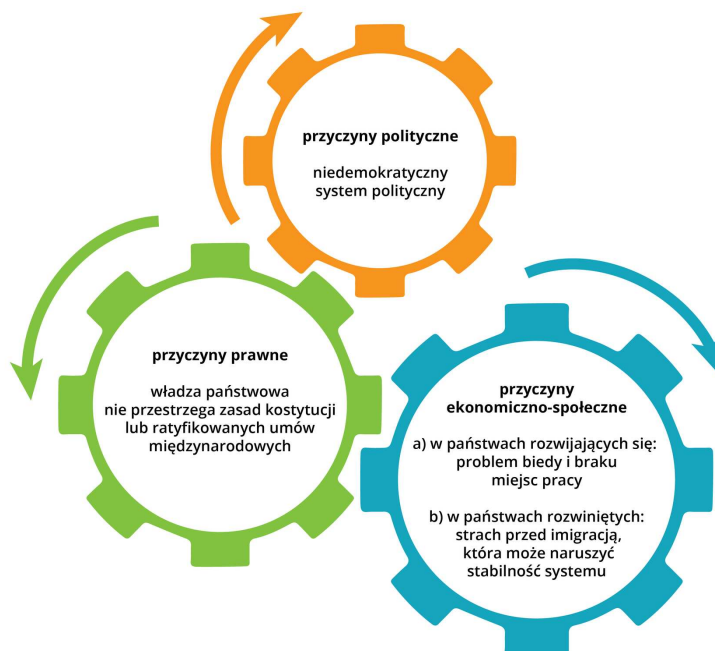
Regionalizm oznacza, że zwolennicy praw człowieka, często działacze społeczni wywodzący się z obszaru kultury łacińskiej, monitorują stan prawny w państwach o innych kulturach. Starają się też prowadzić działania w celu wpisania katalogu praw człowieka w prawo państwowe, informując społeczność międzynarodową o poziomie naruszeń i organizując akcje w obronie konkretnych poszkodowanych.

Aktywność działaczy dostrzegalna jest również w krajach demokratycznych, które katalog praw człowieka mają wpisany w konstytucję. W przypadku tych państw organizacje pozarządowe monitorują łamanie praw obywatelskich, informując o nim organizacje międzynarodowe, przy których działają.

Naruszanie praw człowieka

Naruszanie praw człowieka we współczesnym świecie mają różne przyczyny i wynikają bądź z różnic kulturowych, potrzeby kontrolowania obywateli przez rządzących, bądź też z przyczyn ekonomiczno-społecznych, które mogą wpłynąć na system polityczny.

Najważniejsze przyczyny naruszania praw człowieka

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o. o., licencja: CC BY-SA 3.0.

We współczesnym świecie przykłady naruszeń praw człowieka możemy znaleźć na wszystkich kontynentach i niemalże we wszystkich państwach.

Wychodząc od idei **regionalizmu** praw człowieka, warto wspomnieć o społecznościach tradycyjnych i tych, których normy kształtowały się poza cywilizacją judeochrześcijańską. Dla tych społeczności normy ukształtowane w Europie są dziwne i nie zawsze łatwe do zaakceptowania. Przykładem mogą być Chiny, które przez organizacje pozarządowe są podawane jako przykład państwa, w którym często dochodzi do naruszeń praw człowieka. Przyczyny są różne. Mogą być polityczne, gdyż niedemokratyczny system z założenia ogranicza prawa obywatelskie. Inne to społeczne, czyli nawiązania do istniejącej w Chinach tradycji konfucjańskiej, która stawia interes grupowy (społeczny) nad prawami jednostki.

Prawa człowieka na przykładzie Chin

Idee praw człowieka to katalog podstawowych zachowań instytucji państwowych, których zadaniem jest ochrona praw jednostki. Prawa człowieka są jednostkowe, dopiero trzecia generacja wprowadza prawa kolektywne, dlatego członkom społeczeństwa chińskiego trudno odnaleźć się w indywidualistycznej wizji świata proponowanej przez propagatorów tych praw. Nie oznacza to oczywiście, że mamy się zgadzać na naruszanie praw jednostki w Chinach. Może po prostu potrzeba więcej czasu, aby społeczeństwo chińskie o nie zawalczyło. W Chinach można również znaleźć ekonomiczne przyczyny naruszeń. Tak zwany „państwowy kapitalizm”, który został wprowadzony z równoczesnym niedemokratycznym systemem rządów, przyczynił się do szybkiego rozwoju gospodarczego kraju. Jednocześnie nie wprowadzono nowego prawodawstwa pracy. Dlatego też pracownicy w Chinach są źle opłacani, nieubezpieczeni i często wykorzystywani do pracy ponad siły. Nie przeszkadza to jednak wielu wysoko uprzemysłowionym państwom

i korporacjom transnarodowym ani jednostkowym konsumentom w prowadzeniu wymiany handlowej z Chinami. Potępiamy ten rząd za naruszenia praw człowieka, a zarazem korzystamy z tanich, chińskich produktów. Podobna sytuacja i przyczyny naruszeń praw człowieka występują w innych państwach Dalekiego Wschodu.

Szwaczki w chińskiej fabryce

Źródło: domena publiczna.

Zastanów się, jakie mogą być przyczyny naruszeń praw człowieka w Indiach i Bangladeszu. Wykorzystaj fragmenty książki Naomi Klein *No logo*.

Naruszenia praw człowieka na Bliskim Wschodzie

Tereny Bliskiego Wschodu i Afryki są ważnymi obszarami, na których realizowana jest zasada regionalizmu praw człowieka. W tamtejszych państwach wpływ na realizację idei praw człowieka ma przede wszystkim religia i tradycja. W krajach Bliskiego Wschodu obowiązują elementy prawa szariatu, które dość jednoznacznie podporządkowuje kobietę ojcu, bratu lub mężowi. Dlatego jednym z podstawowych naruszeń praw człowieka na tym obszarze są prawa kobiet.

“ *Kairska deklaracja praw człowieka w islamie*

Artykuł 6

(a) Kobieta jest równa mężczyźnie w ludzkiej godności i ma swoje prawa do dążenia do szczęścia, a także obowiązki do wykonania, ma

pełną zdolność do czynności prawnych, niezależność finansową oraz prawo do zachowania swojego imienia i pochodzenia.

(b) Mąż jest odpowiedzialny za utrzymanie i dobro rodziny.

Artykuł 7

(a) Od momentu narodzin każde dziecko ma prawo do zapewnienia odpowiedniej opieki przez rodziców, państwo i społeczeństwo, a także do edukacji i opieki materialnej, higienicznej i moralnej. Zarówno płód, jak i matka muszą być chronione i traktowane ze szczególną troską.

(b) Rodzice i osoby uprawnione (krewni, opiekunowie prawni) mają prawo wybrać rodzaj edukacji, jakiej pragną dla swoich dzieci, pod warunkiem że wezmą pod uwagę interes i przyszłość dzieci zgodnie z wartościami etycznymi i zasadami szariatu.

(c) Oboje rodzice mają prawo do pewnych praw od swoich dzieci, a krewni mają prawo do swoich krewnych, zgodnie z zasadami szariatu.

Źródło: *Kairska deklaracja praw człowieka w islamie*, Uniwersytet w Minnesocie r., dostępny w internecie: hrlibrary.umn.edu [dostęp 3.03.2020 r.].

Jak wynika z powyższego tekstu, przedstawiciele 40 państw, które podpisały deklarację, zobowiązali się do przestrzegania praw i wprowadzenia równości płci zgodnie z prawem szariatu. Nie zawsze jest to równoznaczne z europejskim sposobem rozumienia równości. W państwach Bliskiego Wschodu, podobnie jak w Chinach, obowiązują niedemokratyczne systemy polityczne (również tradycyjne), dlatego naruszane są także prawa polityczne i ekonomiczne.

Naruszenia praw człowieka w Afryce

Naruszenia praw człowieka występują w wielu państwach afrykańskich. Na tym obszarze wynikają one z tradycji, trudnych warunków klimatycznych, niskiego poziomu rozwoju gospodarczego i edukacji. Trudno walczyć o prawa, jeśli nie ma się świadomości ich istnienia, a każdy dzień jest naznaczony walką o przetrwanie. W Afryce naruszane są przede wszystkim prawa kobiet, prawo do edukacji, prawo do życia (niski poziom opieki zdrowotnej). Brak tam rozwiązań prawnych chroniących pracowników i zabezpieczenia praw obywatelskich.

“ **Wybór dokumentów prawa międzynarodowego dotyczących praw człowieka**

Afrykańska karta praw człowieka i ludów

Art. 15

Każda osoba ma prawo pracować w godziwych i zadowalających warunkach oraz otrzymywać równe wynagrodzenie za równą pracę.

Art. 16

1. Każda osoba ma prawo cieszyć się najlepszym osiągalnym dla niej stanem zdrowia fizycznego i umysłowego.
2. Państwa – strony niniejszej Karty – podejmą kroki niezbędne do ochrony zdrowia swoich mieszkańców i do zapewnienia, iż w przypadku choroby otrzymają oni pomoc medyczną.

Art. 17

1. Każda osoba ma prawo do edukacji.
2. Każda osoba może swobodnie brać udział w życiu kulturalnym swojej wspólnoty.
3. Promocja i ochrona moralności i tradycyjnych wartości uznawanych przez wspólnotę jest obowiązkiem państwa.

Źródło: *Wybór dokumentów prawa międzynarodowego dotyczących praw człowieka*, [w:] *Księga Jubileuszowa Rzecznika Praw Obywatelskich*, t. II, red. Marek Zubik, Warszawa 2008.

Jak wynika z powyższego tekstu, również władze państw afrykańskich podpisały dokument mający gwarantować prawa jednostki. Często jednak problemy gospodarcze, tradycja lub zadawnione konflikty uniemożliwiają właściwą realizację tych zobowiązań. Z tego względu Afryka to kolejny kontynent, gdzie naruszanie praw człowieka jest codziennością.

Praca dzieci jest jednym z aspektów praw człowieka. Zastanów się, z czym się wiąże.

Źródło: domena publiczna.

Porównaj przyczyny naruszania praw człowieka w Afryce i na Bliskim Wschodzie.

Państwa, których społeczeństwa wyrosły z tradycji judeochrześcijańskiej, również nie są wolne od naruszania praw człowieka. Przyczyny rzadko są prawne, ponieważ w większości są to kraje z demokratycznym systemem rządów. Negatywnym przykładem mogą być uregulowania w niektórych stanach USA, gdzie obowiązuje kara śmierci. Nie wolno też zapominać o niechęci wewnętrznej wobec mniejszości, która zaowocowała zbrodniami [ludobójstwa](#), ani o problemach z reprezentującymi odmienne kultury imigrantami. Często właśnie w przypadku migracji dochodzi do naruszania praw człowieka. Władze państwowe, próbując umocnić swoje poparcie wśród obywateli lub chcąc uniknąć konfliktów wewnętrznych, na których często korzystają partie antysystemowe, ograniczają napływ migrantów lub ich prawa (prawo do azylu). Problem ten występuje zarówno w Europie, jak i w Stanach Zjednoczonych. W państwach demokratycznych można również zauważyć naruszanie innych praw mniejszości czy też ograniczenia praw kobiet mimo wpisania w konstytucję równości płci. Nie są to tak drastyczne różnice, jak w państwach afrykańskich i Bliskiego Wschodu, ale często wskazuje się na przykład na nierówność płac osób zatrudnionych na tych samych stanowiskach.

Trudno znaleźć w dzisiejszym świecie miejsce, gdzie nie dochodziłoby do naruszania praw człowieka. Warto się jednak zastanowić, w jaki sposób działania mające na celu

nagłośnienie takich zjawisk i potępienie ich wpłynęły na zmiany w świadomości współczesnych społeczeństw.

Słownik

dyskryminacja

forma nieuzasadnionej marginalizacji (wykluczenia społecznego) objawiająca się traktowaniem danej osoby mniej przychylnie niż innej w porównywalnej sytuacji ze względu na jakąś cechę, np. rasę, narodowość, pochodzenie etniczne, orientację seksualną, wyznanie

ludobójstwo

zbrodnia przeciwko ludzkości, obejmująca celowe wyniszczenie całych lub części narodów, grup etnicznych, religijnych bądź rasowych, zarówno przez zabójstwa członków grupy, jak i wstrzymanie urodzeń w obrębie grupy, stworzenie warunków życia obliczonych na fizyczne wyniszczenie czy przymusowe wysiedlenia

nietykalność osobista

zakaz pozbawiania jednostki wolności na dłużej niż 48 godzin bez prawomocnego wyroku sądu

regionalizm

uznanie przez społeczność międzynarodową i aktywistów praw człowieka prawa każdego społeczeństwa do własnych norm społecznych i kulturowych

uniwersalizm

uznanie, że każdemu człowiekowi przynależą te same prawa, wynikające z przyrodzonej godności

Schemat

Polecenie 1

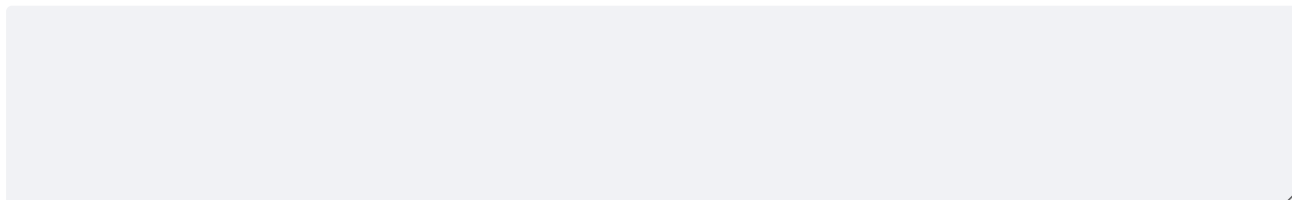
Zapoznaj się z informacjami na schemacie i wykonaj polecenia.

Naruszenia praw człowieka na świecie

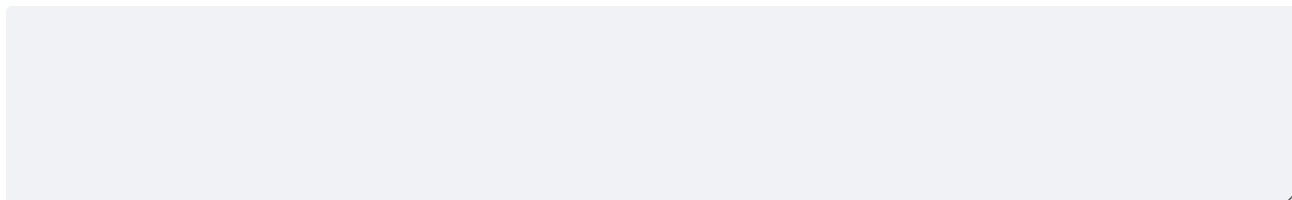
Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

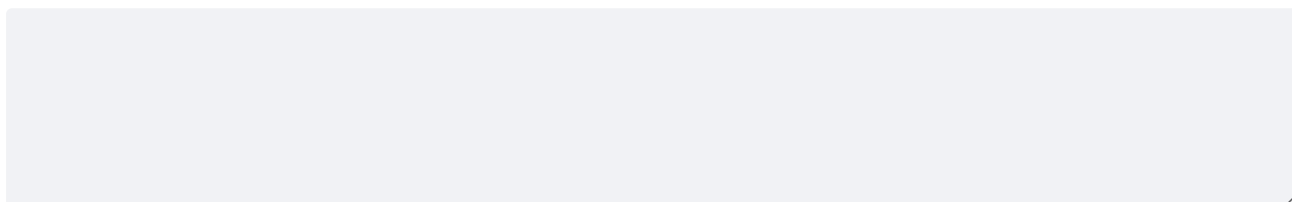
przyczyny ekonomiczno-społeczne:

przyczyny kulturowe:

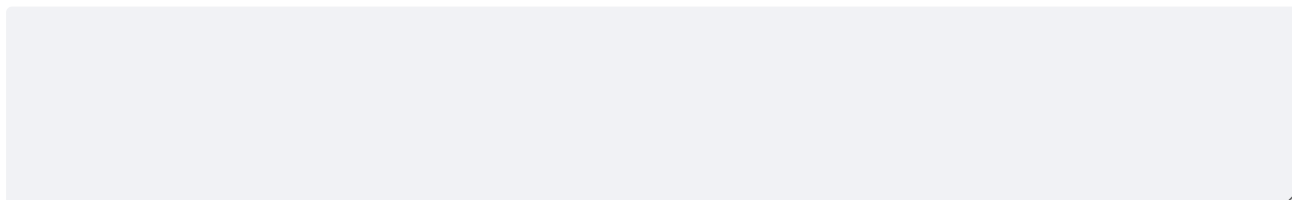

przyczyny polityczno-prawne:

Ćwiczenie 2

Zastanów się, czy naruszenia praw człowieka mogą wynikać z ograniczeń w dostępie do edukacji.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

” Katarzyna Jasikowska

Edukacja na rzecz globalnego obywatelstwa: historia idei i wybrane współczesne problemy

Oświadczenie Amerykańskiego Towarzystwa Antropologicznego
z 1947 roku

Normy i wartości są względne, zależne od kultury, z której pochodzą, więc każda próba formułowania postulatów wyrastających z przekonań czy norm moralnych jednej kultury musi w tej mierze uniemożliwić objęcie jakąkolwiek deklaracją praw człowieka całej ludzkości. To, co w jednym społeczeństwie uważa się za prawa człowieka, w innym albo w tym samym, lecz w innych czasach, uchodzić może za antyspołeczne.

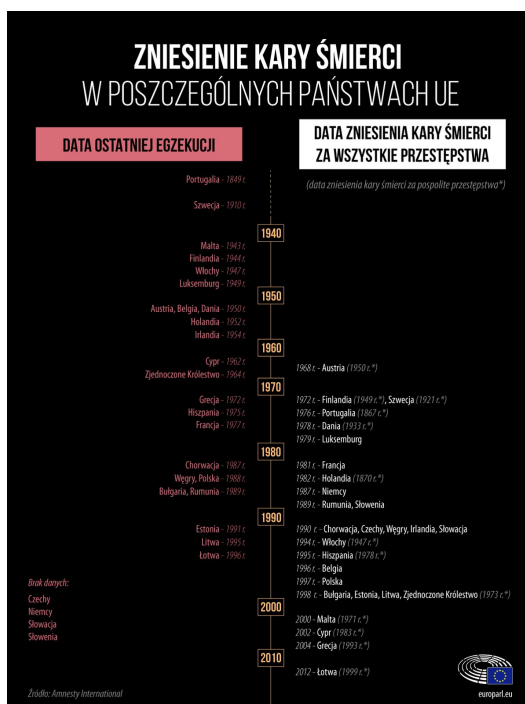
Źródło: Katarzyna Jasikowska, *Edukacja na rzecz globalnego obywatelstwa: historia idei i wybrane współczesne problemy*, „Kultura – Historia – Globalizacja” 2013, nr 14.

Uzasadnienie:

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z linią chronologiczną i wykonaj polecenie.

© Unia Europejska [2020]

Źródło: Parlament Europejski, licencja: CC BY-SA 3.0.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

” Amnesty International

Japonia: 40 lat w celi śmierci

Marcowy wieczór 1961 roku w miejscowości Kuzuo, w centrum Japonii. Masaru Okunishi, rolnik przed czterdziestką, poszedł na spotkanie w lokalnym domu kultury. (...) Wszystkim paniom podano tego wieczoru wino, które na spotkanie przyniósł Okunishi Masaru. Mężczyźni pili sake i wszyscy wznieśli toast za sukces dalszego rozwijania przyjaznych kontaktów.

Nagle stało się coś niepokojącego. Po paru kieliszkach wina, żona Okunishiego, jego kochanka oraz trzy inne kobiety poczuły się źle. Szybko wezwano lekarza, ale 5 kobiet zmarło wkrótce. Dwanaście innych kobiet było poważnie chorych.

Następnego dnia rolnik został zabrany na miejscowy posterunek policji. Podczas intensywnego przesłuchania, trwającego 5 godzin, nie było żadnego prawnika. Wczesnym rankiem 3 kwietnia policja wymusiła na Okunishim przyznanie się do rzekomej winy. Masaru został oficjalnie oskarżony o zamordowanie pięciu kobiet.

Badania wykazały, że wino było zatrute rolniczymi chemikaliami, nie znaleziono jednak żadnych dowodów potwierdzających, że to właśnie Masaru je zatrzał. Masaru wycofał później swoje zeznania, twierdząc, że został do nich zmuszony.

W roku 1964 Sąd Rejonowy w Tsu uniewinnił Okunishiego, powołując się na brak dowodów. Jednakże prokuratura odwołała się od tego

wyroku. Sąd wyższej instancji w Nagoja uchylił decyzję sądu niższej instancji i skazał go na karę śmierci w 1969 roku. Tę decyzję uchylił z kolei Sąd Najwyższy w 1972 roku.

Dzisiaj Okunishi przebywa w więziennej izolatce w więzieniu w Nagoja. Ma ponad 80 lat, 45 lat spędził w więzieniu, z czego 40 w celi śmierci. Jego sześć apelacji o ponowne rozpatrzenie sprawy zostało odrzuconych.

W kwietniu 2005 roku sąd wyższej instancji w Nagoja zdecydował się ponownie rozpatrzyć sprawę, powołując się na dowody o jego niewinności.

Jednakże prokuratura podważyła ten wyrok, w związku z czym sąd wyższej instancji w Nagoja uchylił swoją poprzednią decyzję w grudniu 2006 r. Sąd Najwyższy następnie przekazał sprawę do sądu w Nagoja, który zlecił przebadanie chemicznych dowodów w październiku 2011 roku i oczekuje się, że przychyli się do prośby o ponowne rozpatrzenie sprawy.

– Jeżeli sąd rzeczywiście zgodzi się na ponowny proces, szanse Okunishiego na uniewinnienie są duże – twierdzi jego prawnik, Kazuko Ito, w rozmowie z Amnesty International z Tokio.

Oczyszczenie z zarzutów

Ito, która pełni jednocześnie funkcję Sekretarza Generalnego japońskiej organizacji pozarządowej Human Rights Now, wierzy, że przypadek jej klienta jest typowym przykładem niewinnej jednostki uwikłanej w pełen wad japoński system prawny.

– Został aresztowany na 49 godzin bez możliwości odpoczynku czy snu. Panowały tam ciężkie warunki. Został zmuszony do złożenia fałszywego zeznania i to zeznanie jest jedynym dowodem w sprawie przeciwko niemu.

Wielu więźniów w japońskich celach śmierci miało być zmuszonych do „przyznania się” do popełnienia przestępstwa podczas przesłuchań. Pomimo tego tylko cztery osoby osadzone w celi śmierci zostały oczyszczone z zarzutów i uwolnione.

Japoński wymiar sprawiedliwości jest znany ze swojej powolności, przez co większość więźniów skazanych na śmierć musi spędzić resztę kary w nieludzkich warunkach. Piątego marca 132 więźniów oczekiwało na karę śmierci w Japonii – wszyscy byli trzymeni w więziennych izolatkach.

Wielu więźniów podobno może przetrwać izolację tylko dzięki tabletkom nasennym, a wielu innych cierpi na zaburzenia psychiczne wywołane warunkami, w jakich ich osadzono. (...)

Źródło: Amnesty International, *Japonia: 40 lat w celi śmierci*, 27.03.2012 r., dostępny w internecie: amnesty.org.pl [dostęp 26.06.2020 r.].

Ćwiczenie 4

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

” Polska Fundacja dla Afryki

Brak edukacji, brak szansy

Tanzania – kopaczka zamiast książek

Do obowiązków części dzieci należy praca na polu nauczyciela, jako że tamtejsze państwo nie jest w stanie płacić pensji. Pedagodzy w szkołach otwarcie mówią: „jeśli chcecie, żebym was uczył, to musicie mi obrobić pole, bo i ja muszę z czegoś żyć”. Uczniowie wędrują więc kilometrami do szkoły nie z tornistrem i książkami, ale z kopaczką czy maczetą do wycinania buszu.

Źródło: Polska Fundacja dla Afryki, *Brak edukacji, brak szansy*, dostępny w internecie: pomocafryce.org [dostęp 18.04.2012 r.].

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

” Ryszard Kapuściński

Heban

Głód wśród tych dzieci jest czymś stałym, jest formą życia, drugą naturą. A jednak to, o co proszą, nie jest prośbą o chleb czy owoc, nie jest nawet prośbą o pieniądze. Proszą o ołówek. Ołówek kulkowy, cena 10 centów. Tak, ale skąd wziąć dziesięć centów? A oni wszyscy chcieliby chodzić do szkoły, chcieliby się uczyć.

Źródło: Ryszard Kapuściński, *Heban*, dostępny w internecie: pomocafryce.org [dostęp 3.03.2020 r.].

Na podstawie źródła oceń znaczenie edukacji w państwach Afryki. Odpowiedź uzasadnij.

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

” ***W Arabii Saudyjskiej kobietom wstęp wzbroniony – na konferencję pt. „Kobieta w społeczeństwie”***

W Arabii Saudyjskiej konferencje na temat kobiet są organizowane przez mężczyzn i dla mężczyzn. Spotkanie pt.

„Kobieta w społeczeństwie” odbyło się rok temu, ale zdjęcie, na którym widać wyłącznie obradujących mężczyzn, obiegło świat kilka dni temu. Konferencja odbyła się na Uniwersytecie Qassim, a uczestnicy byli reprezentantami 15 różnych krajów.

Źródło: *W Arabii Saudyjskiej kobietom wstęp wzbroniony – na konferencję pt. „Kobieta w społeczeństwie”*, 29.06.2013 r., dostępny w internecie: codziennikfeministyczny.pl [dostęp 21.03.2020 r.].

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się ze zdjęciem i wykonaj ćwiczenie.

Kraków, zespół Wzgórza Wawelskiego i elektrociepłownia Łęg przed świtem

Źródło: Jar.ciurus, licencja: CC BY-SA 3.0.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

” Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Art. 41

2. Każdy pozbawiony wolności nie na podstawie wyroku sądowego ma prawo odwołania się do sądu w celu niezwłocznego ustalenia legalności tego pozbawienia. O pozbawieniu wolności powiadamia się niezwłocznie rodzinę lub osobę wskazaną przez pozbawionego wolności.

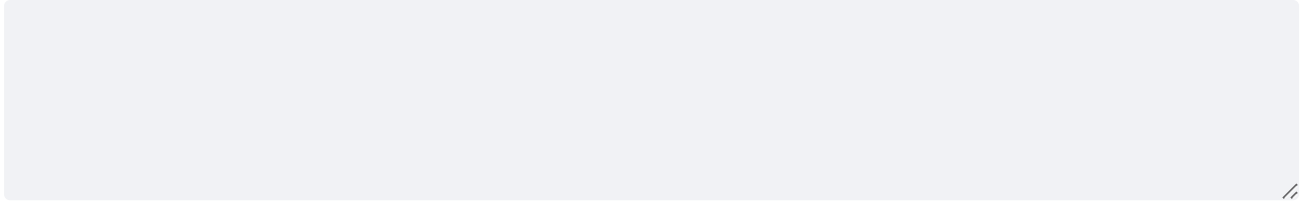
3. Każdy zatrzymany powinien być niezwłocznie i w sposób zrozumiały dla niego poinformowany o przyczynach zatrzymania. Powinien on być w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania przekazany do dyspozycji sądu. Zatrzymanego należy zwolnić, jeżeli w ciągu 24 godzin od przekazania do dyspozycji sądu nie zostanie mu doręczone postanowienie sądu o tymczasowym aresztowaniu wraz z przedstawionymi zarzutami.

4. Każdy pozbawiony wolności powinien być traktowany w sposób humanitarny.

5. Każdy bezprawnie pozbawiony wolności ma prawo do odszkodowania.

Źródło: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 26.06.2020 r.].

Wskaż, jakie prawa człowieka zapewnia ten fragment konstytucji. Podaj odpowiednie punkty artykułu.

Dla nauczyciela

Autorka: Anna Wąsiel-Alberska

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Łamanie praw człowieka

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

IV. Prawa człowieka i ich ochrona.

Uczeń:

5) pozyskuje w środkach masowego przekazu (między innymi na stronach organizacji pozarządowych broniących praw człowieka) informacje o przypadkach naruszania praw człowieka w państwach demokratycznych i przygotowuje analizę na ten temat;

7) wykazuje różnice w przestrzeganiu praw człowieka w państwie demokratycznym i niedemokratycznym; przedstawia problem łamania praw człowieka w wybranym państwie niedemokratycznym.

Zakres rozszerzony

XII. Prawa człowieka i ich ochrona międzynarodowa.

Uczeń:

8) pozyskuje informacje o przypadkach potwierdzonego naruszenia praw lub wolności człowieka w Rzeczypospolitej Polskiej; pisze wystąpienie publiczne w tej sprawie.

Kształowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje przyczyny naruszania praw człowieka we współczesnym świecie;
- klasyfikuje przykłady naruszeń według zaproponowanych przyczyn;
- ocenia rolę prawa państwowego w ochronie praw człowieka;
- wyjaśnia skutki naruszeń dla zachowania norm społecznych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- lekcja odwrócona;
- mapa myśli;
- praca z mapą.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Na poprzedniej lekcji uczniowie zostali poproszeni o przygotowanie informacji na temat naruszania praw człowieka. Powinni przygotować po jednym przykładzie z każdego kontynentu.
2. Na początku lekcji klasa zostaje podzielona na grupy. Każda z grup ma się zastanowić nad przyczynami naruszania praw człowieka.
3. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

Faza realizacyjna

1. Przedstawiciele każdej z grup proszeni są o przygotowane przez grupę pomysły dotyczące przyczyn naruszeń. Wybrana osoba zapisuje je na tablicy i uczniowie tworzą mapę myśli.

2. Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywną mapę świata i prosi uczniów, aby zaznaczyli miejsca, gdzie dochodzi do naruszeń. Każda osoba, która zaznacza państwo, proszona jest o podanie przykładu.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie proszeni są o podanie przyczyn konkretnych przykładów naruszania praw człowieka.

2. Wybrana osoba przedstawia państwa, w których jest najwięcej przykładów naruszania praw człowieka.

3. Uczniowie próbują ocenić, dlaczego w tych właśnie państwach rządy prowadzą taką politykę.

Praca domowa:

Nauczyciel prosi uczniów, aby zastanowili się i napisali krótką pracę na temat skutków naruszeń dla funkcjonowania poszczególnych społeczeństw.

Materiały pomocnicze:

Wybór dokumentów prawa międzynarodowego dotyczących praw człowieka, [w:] Księga Jubileuszowa Rzecznika Praw Obywatelskich, t. II, red. Marek Zubik, Warszawa 2008.

Amnesty International, *Japonia: 40 lat w celi śmierci*, amnesty.org.pl.

Amnesty International, *Kara śmierci: Chiny muszą ujawnić „groteskowy” poziom stosowania kary śmierci*, amnesty.org.pl.

Amnesty International, *Wolność słowa*, amnesty.org.pl.

Polska Fundacja dla Afryki, *Brak edukacji, brak szansy*, pomocafryce.org.

Dyskryminacja kobiet w Japonii i Arabii Saudyjskiej, brief.outride.rs.

Fundacja Dzieci Afryki, *Ludobójstwo, w które nie uwierzył świat*, dzieciafryki.com.

Obszar poza prawem: Czy więzienie Guantanamo po 15 latach istnienia zostanie zamknięte?, pl.sputniknews.com.

Piotr Krajewski, *Prawo do życia w zdrowym i bezpiecznym środowisku naturalnym*, „Studia Ecologiae et Bioethicae”, 13 (2015) 3.

Bożena Granowska, Tadeusz Jasudowicz, Michał Balcerzak, Maciej Lubiszewski, Rafał Mizerski, *Prawa człowieka i ich ochrona, „Podręcznik dla studentów prawa, administracji i europeistyki”*, Toruń 2010.

Mariusz Jabłoński, Sylwia Jarosz-Żukowska, *Prawa człowieka i systemy ich ochrony. Zarys wykładu*, Wrocław 2010.

Katarzyna Jasikowska, *Edukacja na rzecz globalnego obywatelstwa: historia idei i wybrane współczesne problemy*, „Kultura – Historia – Globalizacja” 2013, nr 14.

UNICEF, *Małe dzieci, wielkie wojny*, unicef.pl.

Deklaracja Praw Człowieka w Islamie, Uniwersytet w Minnesocie, hrlibrary.umn.edu.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., sejm.gov.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Schemat może zostać wykorzystany jako element ilustrujący naruszanie prawa człowieka wraz z przykładami uczniowskimi.